

Иргашбек Джумабоев, Андижон давлат университети эркин изланувчиси

Маданият деганда маълум бир гуруҳ ёки жамиятни тавсифловчи умумий эътиқод, қадриятлар, урф-одатлар, хатти-ҳаракатлар тушунилади. У инсон ҳаётининг турли жабҳаларини, жумладан, ижтимоий нормалар, тил, санъат, дин, ошхона ва анъаналарни ўз ичига олади. Ахборот маданияти маълум бир маданият ёки жамият доирасида ахборотни яратиш, олиш, алмашиш ва улардан фойдаланиш усулларини англатади.

Бир қатор олимларнинг таъкидлашича, ахборот илмий категория ҳисобланиб, нафақат борлиқнинг умумий шакллари ёки уларнинг алоқадорлиги сабабий боғлиқлигини қайд этади, балки табиат ва жамиятда ифодаланадиган ҳодиса-воқеаларни билишда (ўрганишда) қуйидан юқорига ривожланишнинг асосий омилларидан ҳисобланади.⁵⁸

Ахборот маданиятида ахборотни тарқатиш ва ундан фойдаланиш ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий динамикани шакллантиришда муҳим рол ўйнайди. Ахборот маданиятининг бир неча асосий жиҳатлари қуйидагилардан иборат:

Ахборотни қабул қилиш: Ахборот маданияти маълумотларнинг алоҳида шахслар ва гуруҳлар учун мавжудлиги ва фойдаланиш имкониятини таъминлайди. Бу ахборот ресурсларидан фойдаланиш ва улардан фойдаланишда ҳамма учун тенг имкониятларни таъминлаш муҳимлигини таъкидлайди.

Рақамли технологиялар: Ахборот маданиятлари кўпинча интернет, компьютерлар, смартфонлар ва бошқа электрон қурилмалар каби рақамли технологиялардан фойдаланиш билан боғлиқ. Бу технологиялар катта ҳажмдаги ахборотни яратиш, сақлаш, қидириш ва тарқатиш имконини беради.

Билимларни яратиш ва алмашиш: Ахборот маданиятлари билимларни яратиш ва алмашишни рағбатлантиради. Улар ҳамкорлик, маълумотларга очиқ кириш ва фикр

⁵⁸ Р. Самаров, Ё. Сатторов Ахборот маданияти ва уни шакллантиришнинг назарий-амалий аҳамияти // Современное образование (Узбекистан). 2014. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ahborot-madaniyati-va-uni-shakllantirishning-nazariy-amaliy-a-amiyati> (дата обращения: 28.05.2023).

алмашишнинг аҳамиятини таъкидлайдилар. Бу тадқиқот институтлари, таълим тизимлари, онлайн платформалар ва ижтимоий тармоқлар каби турли каналлар орқали амалга оширилиши мумкин.

Ахборот саводхонлиги: Ахборот маданиятида ахборот саводхонлиги кўникмаларини ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга. Шахсларга ахборотни танқидий баҳолаш, ишончли манбаларни аниқлаш ва муаммоларни ҳал қилиш, қарорлар қабул қилиш ва ғояларни эътиборга оlish учун маълумотлардан самарали фойдаланиш тавсия этилади.

Оммавий ахборот воситалари ва алоқа: ОАВ ва алоқа каналлари, жумладан босма, радиоэшиттириш ва рақамли оммавий ахборот воситалари ахборот маданиятида ҳал қилувчи рол ўйнайди. Улар ахборот, янгиликлар, кўнгилочар ва маданий ифодаларни тарқатиш учун канал бўлиб хизмат қилади.

Маълумотлар ва Махфийлик: Маълумотларни тўплаш, таҳлил қилиш ва улардан фойдаланиш ахборот маданиятининг марказий қисмидир. Маълумотларнинг махфийлиги, ҳимояси ва ахлоқий мулоҳазалар атрофидаги мунозаралар жамиятлар рақамли аср томонидан қўйилган қийинчиликлар ва имкониятларни йўлга қўйиши натижасида юзага келади.

Маданий хилма-хиллик: Ахборот маданиятлари жамиятларнинг хилма-хиллигини, нуқтаи назар ва овозларнинг хилма-хиллигини акс эттиради. Улар рақамли соҳада инклюзивликни, маданий алмашинувни ва турли маданий меросни сақлашни қўллаб-қувватлайди.

Глобал уланиш: Ахборот-коммуникация технологиялари орқали дунёнинг ўзаро боғлиқлиги глобал миқёсда ғоялар, маълумотлар ва маданий амалиётлар алмашиш имконини беради. Ахборот маданиятлари маданиятлараро тушунишни осонлаштиради ва турли жамиятлар ўртасида мулоқотни ривожлантиради.

Ахборот маданияти маҳаллий урф-одатлар, тарихий омиллар, технологик инфратузилма ва ижтимоий-иқтисодий шароитлар таъсирида шакллантирилгани учун турли минтақалар, жамоалар ва авлодлар бўйича турлича бўлиши мумкинлигини таъкидлаш муҳим.